

[ค า ร ว า ลั ย]

วิมลมาศ ปฎชากุล

ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

งานวิจัยชิ้นสุดท้ายของ ม.ล.ปาณทิตย์ ภาณุมาศ

การจากไปของ ม.ล.ปาณทิตย์ ภาณุมาศ เมื่อต้นเดือนมีนาคม 2553 ถือเป็น การสูญเสียครั้งสำคัญของชาวมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี สำหรับวารสารรุสมิแล การจากไปของอาจารย์ก็สำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจาก ม.ล.ปาณทิตย์ เคยเป็นผู้เขียนคอลัมน์ “ประตูกานท์” มาอย่างยาวนาน และเพิ่งร่างราไปราว 3 - 4 เดือน เนื่องจากปัญหาสุขภาพ ผลงานกลอนของท่านเป็นที่รับรู้กันว่า มีลีลาการใช้ภาษาที่แพรวพราว และอลังการ สืบทอดขนบของการเขียนกวีนิพนธ์แบบเก่าไว้ได้เป็นอย่างดี

อย่างไรก็ตาม ผลงานสำคัญอีกชิ้นหนึ่งที่ ม.ล.ปาณทิตย์ ทิ้งไว้ก็คือ งานวิจัยเรื่อง “โลกทัศน์ที่สะท้อนผ่านกวีนิพนธ์ของมะเนาะ ยูเด็น” ความยาวเกือบ 100 หน้า ที่ท่านได้ใช้ความรู้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในด้านกวีนิพนธ์มาจำแนกแยกแยะแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านวรรณศิลป์ สังคม ปรัชญา และความเชื่อ

มะเนาะ ยูเด็น อดีตอาจารย์อาวุโส และกวีที่มีชื่อเสียงของเมืองไทยตั้งแต่ทศวรรษ 2500 ปัจจุบันท่าน

ก็ยังคงสร้างสรรค์ผลงานอยู่อย่างสม่ำเสมอ

ในการศึกษาวิเคราะห์ ม.ล.ปาณทิตย์ บรรยายข้อค้นพบว่าในกวีนิพนธ์ทุกสำนวนของ มะเนาะ ยูเด็น นั้น มีโลกทัศน์ด้านต่างๆ ที่น่าสนใจสอดแทรกอยู่อย่างสำคัญ แสดงให้เห็นถึงคุณสมบัติที่ดีของกวีว่า จะต้องเป็นผู้สนใจโลก สนใจสังคมวัฒนธรรมด้วย จึงจะทำให้กวีนิพนธ์มีคุณค่าต่อผู้อ่านและสังคมโดยรวม

มะเนาะ ยูเด็น แต่งกวีนิพนธ์โดยรูปแบบกลอนและฉันท์ ประกอบด้วยกลอนสุภาพ วสันตดิถีฉันท์ 14 ฤชงคประยาตฉันท์ 12 และสัทธาฉันท์ 21 และประเภทที่สาม เป็นงานเขียนประเภทฉันท์ มีจำนวน 1 เล่ม 2 เรื่อง คือ พาหุงคำฉันท์และชินบัญญัติคำฉันท์ พาหุงคำฉันท์ ประพันธ์เป็นวสันตดิถีฉันท์ 14 ส่วนชินบัญญัติคำฉันท์ ประพันธ์เป็นอินทรวีเชียรฉันท์ 11

กวีนิพนธ์ของมะเนาะ ยูเด็น ทั้ง 7 เล่ม ดังกล่าว มีลักษณะเด่นทางด้านการใช้อุปกรณ์การประพันธ์ หรือลักษณะบังคับของคำประพันธ์

โลกทัศน์สำคัญๆ ที่สะท้อนผ่านกวีนิพนธ์ของ มะเนาะ ยูเด็น พบว่าจำแนกได้ 2 กลุ่ม คือ โลกทัศน์ อันเป็นเอกลักษณ์ของมะเนาะ ยูเด็น และโลกทัศน์ที่ได้รับอิทธิพลจากปรัชญาทางพุทธศาสนา

โลกทัศน์อันเป็นเอกลักษณ์ของมะเนาะ ยูเด็น แบ่งเป็น 9 ประการคือ 1) ความจงรักภักดี ต่อสถาบัน พระมหากษัตริย์ 2) ความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 3) ความคิดเกี่ยวกับการเมืองของประเทศ 4) ความคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษาของประเทศ 5) ความคิดเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่างๆ ภายในประเทศ 6) ความคิดที่มีต่อสัตว์โลก 7) ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ รอบตัว อันเป็นธรรมชาติของชีวิต 8) ความคิดในเรื่องธรรมชาติและ 9) ความเข้าใจในความแตกต่างของมนุษย์

เป็นที่น่าสนใจว่า มะเนาะ นั้นนับถือศาสนา อิสลาม แต่มีความสนใจใคร่รู้เกี่ยวกับศาสนาพุทธ อยู่ไม่น้อย จนสามารถสร้างสรรค์กวีนิพนธ์ที่สะท้อน อิทธิพลจากปรัชญาทางพุทธศาสนาได้หลายเรื่อง ด้วยกัน โดย ม.ล.ปานทิติย์ ได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การรับอิทธิพลความคิดจากพระธรรม โกศากจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) และการรับอิทธิพล ความคิดจากพระเทพญาณโมลี โดยเฉพาะผลงาน ที่เกี่ยวข้องกับท่านพุทธทาสภิกขุ ขึ้นที่ชื่อว่า “พุทธทาสัญชลี” ได้รับเกียรติให้ตั้งอยู่หน้ารูปปั้น

ไฟเบอร์กลาสของท่านพุทธทาสภิกขุ ณ สวนโมกข- พलาราม (วัดธารน้ำไหล) อำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี เลยทีเดียว

นอกจากนี้กวีนิพนธ์ของมะเนาะ ยูเด็น ยังสะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของท่านเกี่ยวกับสภาพ สังคมทั่วไป ได้แก่ ความคิดเกี่ยวกับการเมือง ระบบ การศึกษา และเหตุการณ์ต่างๆ ของประเทศด้วย โดยเฉพาะด้านการเมืองนั้น ท่านเขียนสะท้อน ปรากฏการณ์ทางการเมืองไทย ตั้งแต่ในยุค เปลี่ยนแปลงการปกครอง ประสบการณ์ชีวิตที่เกี่ยว กรำ ทำให้การมองโลกของมะเนาะ มีลักษณะเป็น พลวัตที่มีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตามเหตุ ปัจจัย แต่ในสายตาของกวี ในความเปลี่ยนแปลงนั้น ย่อมมีบางอย่างที่ไม่เหมาะสม และมีความผิดเพี้ยน จากครรลองที่ดี กวีจึงใช้ความสามารถทางด้านภาษา สะกิดเตือนให้ผู้อ่าน ตลอดจนสังคมตระหนักถึง ผลของมันไม่ว่าจะด้านลบหรือด้านบวก

ม.ล.ปานทิติย์ ระบุว่าการศึกษาโลกทัศน์ของ มะเนาะ ยูเด็น ที่สะท้อนผ่านกวีนิพนธ์ดังกล่าว ข้างต้นอาจยืนยันให้เห็นถึงความประสานอย่าง สมบูรณ์ของกลวิธีการประพันธ์ ซึ่งท่านได้เลือกเดิน ตาม “ขนบ” ทางวรรณศิลป์ และนำมาใช้ได้อย่าง ประณีต อีกทั้งยังมีการสร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนให้ สอดคล้อง กับเนื้อหาที่ต้องการนำเสนออย่าง เหมาะเจาะ จนเป็นที่ประจักษ์ว่ามะเนาะ ยูเด็น เป็น กวีฝีมือชั้นครูซึ่งมีลักษณะเฉพาะที่โดดเด่นคนหนึ่ง ในวงวรรณกรรมไทย ซึ่งสามารถผสานความงาม ในบทประพันธ์ร้อยกรองของตนได้อย่างกลมกลืน กับเนื้อหาซึ่งแสดงวุฒิภาวะทางปัญญาอันลุ่มลึก

ในฐานะ “ครู” ที่ถ่ายทอดวิชาความรู้ ตลอดจน ทศนคติต่อโลกต่อชีวิตให้แก่ศิษย์มาหลายรุ่น งานวิจัยกวีนิพนธ์ของ มะเนาะ ยูเด็น โดย ม.ล.ปานทิติย์ จึงเปรียบเสมือน “ครูบูชาครู” ที่น่า ประทับใจเป็นอย่างยิ่ง (๘)